

گروه سیاسی – رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی گفت: باید میدان و عرصه کشور را به میدان مدیریت بحران تغییر داد. در میدان مدیریت بحران، سازوکار تصمیم‌گیری متمرکزتر است، نظام داده‌ها یکپارچه‌تر عمل می‌کند، سرعت عمل اهمیت حیاتی دارد و تمرکز اصلی بر نتایج عینی و ملموس در صحنه اجرا قرار می‌گیرد.

مجلس شورای اسلامی از نخستین دوره، برای کارشناسی طرح‌ها و لوایح، از مشورت موردی کارشناسان استفاده می‌کرد، در عین حال ،اساس کار بر فهم شخصی و توان علمی خود نمایندگان متکی بود؛ لکن از اواخر سال ۱۳۷۱ به دستور هیأت رئیسه مجلس، نهادی مستقل ، دائمی و سازمان یافته به نام «مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی» برای ارائه خدمات مستمر کارشناسی و مطالعاتی در کنار مجلس قرار گرفت. مراحل قانونی تأسیس این مرکز در پاییز سال ۱۳۷۴ به انجام رسید.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، نهادی پژوهشی و تخصصی است که باهدف ارائه مشاوره علمی و کارشناسی به‌همه نمایندگان مجلس، تقویت کیفیت قانونگذاری و کمک به تصمیم‌گیری‌های راهبردی در کشور تأسیس شده است. این مرکز به‌عنوان بازوی فکری مجلس، وظیفه دارد داده‌ها، اطلاعات و تحلیل‌های دقیق را در اختیار نمایندگان قرار دهد تا تصمیمات قانونگذاری و نظارتی با پشتوانه علمی و کارشناسی اتخاذ شود.

مرکز به‌عنوان حلقهٔ اتصال میان نمایندگان مجلس، دولت، دانشگاهیان و نخبگان کشور عمل می‌کند. با بهره‌گیری از تحلیل‌های چندبعدی و فناوری‌های نوین، این مرکز تلاش دارد تا کیفیت تصمیمات کلان و اثرگذاری قوانین افزایش یابد و ابرچالش‌های کشور به شکل کارشناسی و هماهنگ مدیریت شود.

محمد جواد لاریجانی، محمدرضا خاتمی، احمد توکلی، کاظم جلالی و علیرضا آقایی از ابتدای تشکیل مرکز پژوهش‌های مجلس رئیس این مرکز بوده‌اند.

از ۴ شهریور ۱۴۰۰ بایک نگره‌داری، مشاور و رئیس حوزه ریاست مجلس، سرپرست مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی شد و در تاریخ ۱۴ شهریور ۱۴۰۰ با رأی اعضای هیأت امنای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به‌عنوان رئیس این مرکز انتخاب‌شد.

نگاهداری با بیان این که تلاش مایین است که همگام با پیشرفت‌های جهانی، مجلس شورای اسلامی را نیز به این فناوری‌ها و ابزارهای نوین مجهز کنیم، اظهار کرد: در همین راستا، شعاری را دنبال می‌کنیم با عنوان «تحول» از مجلس سنتی به مجلس نوین.»

گفت و گو با نگاهداری (اداد ادامه بخوانید:

ارزیابی ششما از میزان اثر بخشی گزارش‌های مرکز پژوهش‌ها چیست؟ آیا مشخص است که این گزارش‌ها تا چه اندازه در تصویب قوانین و بهبود کارایی آن‌ها مؤثر بوده‌اند؟

این خدغه‌ها در این مرکز هم است، مادر مرکز پژوهش‌ها تلاش می‌کنیم به اشکال مختلف، گزارش‌های کارشناسی مورد توجه نمایندگان مجلس قرار گیرد. درادوار گذشته، ازسوی برخی رؤسای پیشین مرکز، اعداد و ارقامی دربارهٔ میزان استفاده از گزارش‌ها توسط نمایندگان مطرح می‌شد که اعداد و ارقام در خوری نبوده است. به همین دلیل، در چهار تا پنج سال گذشته رویکرد جدیدی را در پیش گرفتیم و سعی کردیم سبد محصولات مرکز را متنوع کنیم، به‌گونه‌ای که هر یک از نمایندگان و مسئولان، متناسب با ذائقه، فرصت و نیاز خود بتوانند از خروجی‌های مرکز استفاده کنند.

در گذشته، معمولاً یک گزارش تفصیلی منتشر می‌شد و این پایان کار مرکز بود اما امروز، در کنار گزارش تفصیلی، چکیده‌مدریتی نیز تهیه می‌شود. این چکیده‌ها در قالب پژوهشنامه سیاستی مانده به‌صورت مجلد در اختیار نمایندگان قرار می‌گیرد تا اگر فرضی برای مطالعه گزارش کامل ندارند، بتوانند از خلاصه‌مدریتی آن استفاده کنند. حتی یک گام فراتر رفته‌اند، که هر گزارش، دو تا سه گزاره سیاستی و مدیریتی کلیدی استخراج می‌کنیم و آن‌ها را در قالب یک تکبرگ دو رو تحت عنوان «رهنامه» در اختیار نمایندگان قرار می‌دهیم. به این ترتیب، حتی اگر نماینده‌ای فرصت مطالعه چکیده مدیریتی را هم نداشته باشد، می‌تواند در چند جمله کوتاه با خروجی سیاستی گزارش آشنا شود.

علاوه بر این، حدود هزار پاکدست صوتی سمدقیقه‌ای از نتایج گزارش‌های مرکز تهیه کردیم تا نمایندگان بتوانند در مسیر سفر به حوزه‌های انتخابیه، در هواپیما یا حین ترافدهای استانی، از این محتوای صوتی استفاده کنند و بایدب‌گاه تخصصی مرکز آشنا شوند. برای افزایش اثر بخشی و رسیدن به نتایج عملی، در دوره جدید یک وظیفه مهم دیگر نیز به مرکز اضافه کردیم. در همین راستا، شورای راهبری گزارش‌های مرکز پژوهش‌ها با حضور بنده به‌عنوان رئیس مرکز و مدیران معاونت‌ها تشکیل شده است. در این شورا، تکتک گزارش‌ها بررسی می‌شود و بسته‌های عملیاتی استخراج‌شده از نتایج گزارش‌ها در قالب یک نامه راهبری، متناسب با سطح موضوع، به وزارتخانه‌ها، معاون اول رئیس‌جمهور یا رئیس‌جمهور ارسال می‌شود.

به نکته بسیار مهمی اشاره کردید. یکی از سؤالات من نیز همین موضوع انتشار گزارش‌های مرکز پژوهش‌هاست. با توجه به دسترسی‌های گسترده مرکز به داده‌ها، آمار و اطلاعات، وضعیت انتشار گزارش‌ها چگونه است؟ آیا رسانه‌ها، وزارتخانه‌ها، مراکز پژوهشی، دانشگاه‌ها و متخصصان می‌توانند به‌راحتی از این گزارش‌ها استفاده کنند تا از انجام پژوهش‌های موازی جلوگیری شود و یک مسیر متمرکز و منسجم شکل بگیرد؟

مرکز پژوهش‌های مجلس حدود ۹۵ تا ۹۶ درصد از گزارش‌های خود را به‌صورت علنی منتشر می‌کند. حتی در قانون مرکز پژوهش‌ها نیز تصریح شده که این مرکز موظف است خروچی کارهای کارشناسی خود را در اختیار عموم نخبگان و مردم قرار دهد. بنابراین رویکرد غالب در مرکز، انتشار عمومی گزارش‌هاست. تنها درصد اندکی از گزارش‌ها، به‌دلیل ماهیت موضوع یا نوع داده‌ها، به‌صورت طبقه‌بندی‌شده و صرف‌رادر اختیار مسئولان قرار می‌گیرد که تعداد آن‌ها

بسیار محدود است.

در گزارش‌های مرکز تلاش می‌کنیم استانداردهای کار علمی و تخصصی را به‌طور کامل رعایت کنیم. به همین دلیل، از مقالات علمی، پژوهش‌های دانشگاهی و آثار اساتید و پژوهشگران کشور به‌صورت رسمی استفاده می‌شود و ارجاعات علمی دقیق در گزارش‌ها درج می‌گردد. اگر گزارش‌های مرکز، به‌ویژه در چهار تا پنج سال اخیر، بررسی شود، فهرست گسترده‌ای از ارجاعات به مقالات علمی اساتید دانشگاه در آن‌ها دیده می‌شود. این رویکرد کمک می‌کند قانون‌گذاری و حکمرانی کشور بر مبنای دانش و تخصص شکل بگیرد.

رعایت همین استانداردها باعث شده که گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌ها در Google Scholar و ISC و همکارهای اساتید با مرکز در تهیه گزارش‌ها، به‌عنوان بخشی از سوابق علمی آن‌ها در گوگل اسکالر و پرونده‌های ارتقای علمی قابل استناد خواهد بود. در همین راستا، اخیراً مذاکراتی با وزیر علوم و وزیر بهداشت انجام داده‌ام و گزارش‌نی نیز ازسوی مرکز با موضوع «شاخص استاندارد سنجی» منتشر شده است. در حال پیگیری این موضوع هستیم که در کنار شاخص استاندارد علمی، شاخص استاندارد سیاسی نیز تعریف شود؛ به این معنا که مشارکت اساتید در حل مسائل کشور، سیاست‌گذاری، قانون‌گذاری و برنامه‌ریزی، و ارجاع به آثار علمی آن‌ها در قوانین و مصوبات، به‌عنوان امتیاز در ارتقای علمی شان لحاظ شود.

هدف ما این است که یک رابطه «بر-بر» شکل بگیرد؛ هم نظام حکمرانی و قانون‌گذاری کشور با تکیه بیشتر بر دانش دانشگاهی تصمیمات دقیق‌تر و تخصصی‌تری بگیرد، و هم اساتید دانشگاه انگیزه بیشتری برای مشارکت در حل مسائل واقعی کشور داشته باشند.

این موضوع باعث می‌شود اساتید دانشگاه احساس کنند هر میزان که در حل مسائل کشور مشارکت داشته باشند، این فعالیت‌ها در پرونده علمی آن‌ها ثبت می‌شود و به‌عنوان امتیاز دانشگاهی و ارتقای علمی شان محسوب خواهد شد.

در این ایام، صحبت‌های آقای دکتر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، درباره تعداد بالای قوانین در کشور و بحث تکرار و تورم قوانین بسیار مطرح می‌شود. او بارها به این نکته اشاره کرده که ما با انبوهی از قوانین مواجه هستیم که برخی از آن‌ها با دیگر موضوعیت اجرایی ندارند، یا به‌دستی اجرائی شوند یا کارآمد نیستند. موضوع تنقیح قوانین و حرکت به سمت قوانین جامع و کلی، یکی از خدغه‌های جدی مجلس است. در این زمینه، مرکز پژوهش‌ها چه نقشی ایفا کرده و چه کمکی می‌تواند به تسریع این فرآیند کند؟

آقای دکتر قالیباف از همان ابتدای ورود به مجلس شورای اسلامی، موضوع تنقیح قوانین را به‌عنوان یکی از خدغه‌های اصلی دنبال کرد. امروز ما با مجموعه‌ای بالغ بر ۱۲ هزار و ۵۰۰ قانون مواجه هستیم که در آن‌ها نسخ صریح و نسخ ضمنی فراوانی وجود دارد و این وضعیت، نیازمند ساماندهی جدی است. این نابسامانی بعضاً زمینه سوءاستفاده از «جنگل قوانین» را نیز فراهم کرده است.

دستیار تنقیح قوانین در مرکز پژوهش‌ها براسا ساماندهی قوانین فعال شده است

بر همین اساس، این موضوع در دستور کار مجلس قرار گرفت و مرکز پژوهش‌ها نیز حدود سه‌ه سال است که تمرکز ویژه‌ای بر آن داشته است. در این مدت، ما یک سامانه هوش مصنوعی بومی را توسعه داده‌ایم که یادگیری ماشینی آن بر اساس قوانین کشور انجام شده و اکنون تحت عنوان «دستیار تنقیح قوانین» در مرکز پژوهش‌ها فعال است.

در این پروژه بزرگ، ۱۲ هزار و ۵۰۰ قانون با استفاده از ظرفیت هوش مصنوعی و پژوهشگران مرکز مورد بررسی قرار گرفت. البته تأکید می‌کنم که هوش مصنوعی هرگز جایگزین عامل انسانی نیست؛ بلکه نقش یک دستیار هوشمند را ایفا می‌کند. در کنار این سامانه، حدود ۱۰۰ پژوهشگر مرکز درگیر این پروژه بوده‌اند؛ شامل کارشناسان تخصصی حوزه‌های مختلف، یک تیم حقوقی ۱۵ تا ۱۴ نفره و همچنین ۷ تا ۸ نفر از متخصصان هوش مصنوعی. در فاز نخست این پروژه، نسخه‌های صریح و ضمنی قوانین شناسایی شد و نتیجه آن این بود که ۱۲ هزار و ۵۰۰ قانون به حدود ۱۹۰۰ قانون کاهش یافت. این خروجی در قالب مجلد منتشر و روی سایت مرکز پژوهش‌ها قرار گرفت و در اختیار سایر نهادهای نیز قرار داده شد. در حال حاضر وارد فاز دوم پروژه شدیم که هدف آن تدوین قوانین جامع است. در این فاز، متن ۶۴ قانون جامع با استفاده از ترکیب هوش انسانی و هوش مصنوعی تهیه شده و اکنون در مرحله روتین‌گشت کارشناسی میان متخصصان حقوقی و کارشناسان حوزه‌های مختلف قرار دارد. تعهد ما این است که ان‌شاءالله تا پایان امسال، متن این ۶۴ قانون جامع را به رئیس مجلس و نمایندگان تقدیم کنیم.

بدیهی است که تصویب این قوانین در اختیار مجلس شورای اسلامی است، اما فرآیند مطالعاتی و کارشناسی آن به‌طور کامل از سوی مرکز پژوهش‌ها انجام شده است. به این ترتیب، ۱۲ هزار و ۵۰۰ قانون به

۶۴ قانون جامع، منسجم و شفاف تبدیل خواهد شد.

مرکز پژوهش‌های مجلس بازوی فکری و اندیشه‌ای مجلس شورای اسلامی است. در کنار قانون‌گذاری، یکی از وظایف مهم مجلس، نظارت بر اجرای قوانین است. از جمله ابزارهای مانند سؤال، تذکر، استیضاح، تحقیق و تفحص، مرکز پژوهش‌ها در این حوزه‌ها چه نقشی دارد؟ آیا در زمینه ارزیابی عملکرد دستگاه‌ها و کمک کارشناسی به نمایندگان در فرآیندهای نظارتی نیز فعال هستید؟ به‌ویژه با توجه به برخی اظهار نظر‌ها که گاهی مطرح می‌شود مبنی بر اینکه برخی سؤالات یا استیضاح‌ها جنبه سیاسی دارد و تخصصی نیست.

مسار در کنار وظیفه تقنینی، در حوزه نظارت نیز به‌عنوان ضلع دوم مأموریت مرکز پژوهش‌ها فعال هستیم و تقریباً در همه ابعاد نظارتی از ظرفیت کارشناسی مرکز استفاده می‌شود. به‌عنوان مثال، زمانی که یک تحقیق و تفحص در مجلس شکل می‌گیرد، متغایک کارشناس

سیاسی

رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس مطرح کرد:

جای خالی نخبگان در حکمرانی

مسئول از طرف مرکز پژوهش‌ها به‌عنوان مسئول کارشناسی تعیین می‌شود و در کنار تیم تحقیق و تفحص قرار می‌گیرد. همچنین سالانه حدود ۹۰۰ درخواست کارشناسی رسمی ازسوی نمایندگان مجلس به مرکز پژوهش‌ها ارسال می‌شود که ما به آن‌ها پاسخ می‌دهیم. در خصوص نیت‌های سیاسی یا غیرسیاسی پشت سؤالات، تذکرات یا استیضاح‌ها، این موضوع اساساً حوزه ورود مرکز پژوهش‌ها نیست، نمایندگان، کمیسیون‌های تخصصی، کمیسیون اصل ۹۰ و سایر نهادهای نظارتی مجلس، با هر رویکرد و انگیزه‌ای که وارد فرآیند نظارت شوند، ما تلاش می‌کنیم حداکثر وزن کارشناسی و تخصصی را به آن اقدام نظارتی اضافه کنیم.

یک مرکز نوآوری و خانه خلاق در مرکز پژوهش‌ها راهاندازی شده که ر ویادهای متعددی را بر گزار می‌کند. بخشی از این رویاده‌ها، تحت عنوان «رویدادهای نظاره» طراحی شده‌اند که هدف آن‌ها نظارت بر حسن اجرای قوانین است.

نقش مرکز پژوهش‌ها این است که محتوای سؤالات، تذکرات، استیضاح‌ها و تحقیق و تفحص‌ها تا حد امکان کارشناسی، دقیق و مبتنی بر داده و تحلیل تخصصی باشد و از مسیر علمی و فنی پیش برود، نه از مسیرهای غیر کارشناسی.

در این زمینه، کمیسیون اصل ۹۰ مجلس یکی از مخاطبان دائمی مرکز پژوهش‌هاست و هر ماه چندین موضوع را برای بررسی کارشناسی به ما ارجاع می‌دهد. علاوه بر آن، کمیسیون‌های تخصصی و حتی تکتک نمایندگان نیز از این ظرفیت استفاده می‌کنند. همان‌طور که عرض کردم، سالانه بالغ بر ۹۰۰ درخواست کارشناسی موردی از سوی نمایندگان پاسخ داده می‌شود؛ در کنار حدود هزار گزارش رسمی که مرکز به‌عنوان مأموریت اصلی خود منتشر می‌کند. در دوره جدید، علاوه برر این‌ها، تلاش کرده‌ایم از ابزارها و سازوکارهای نوین مبتنی بر فناوری‌های نرم و نوآورانه نیز استفاده کنیم. به همین منظور، یک مرکز تسوآوری و خانه خلاق در مرکز پژوهش‌ها راهاندازی شده که رویادهای متعددی را بر گزار می‌کند. بخشی از این رویاده‌ها، تحت عنوان «رویدادهای نظاره» طراحی شده‌اند که هدف آن‌ها نظارت بر حسن اجرای قوانین است.

مدرسه حکمرانی شهید مدرس راه اندازی شده است
متأسفانه در سال‌های گذشته، کمتر به این موضوع توجه شده و بسیاری از نخبگان ما تمایل کمتری به حضور در عرصه مدیریت، حکمرانی و حوزه عمومی داشته‌اند و بیشتر به سمت فعالیت‌های خصوصی و فناوری حرکت کرده‌اند. در حالی است که مهم‌ترین تصمیمات کشور، با بالاترین ضربه تأثیرگذاری بر سرنوشت ملت، در عرصه عمومی و حکمرانی اتخاذ می‌شود. ما نباید اجازه دهیم این عرصه از حضور نخبگان کشور خالی بماند. در این مسیر، علاوه بر بهره‌گیری از دیدگاه‌های نخبگان، یک آموزش عملی و نظری نیز برای آن‌ها فراهم کرده‌ایم. در همین راستا، مدرسه حکمرانی شهید مدرس در این دوره راه‌اندازی شده و دوره‌های نظری و عملی برای دانشجویان دانشجوین دکتر و نخبگان بر گزار می‌شود. این برنامه‌ها هم موجب توانمندسازی علمی آن‌ها می‌شود و هم علاقه‌مندی‌شان را به حوزه حکمرانی و قانون‌گذاری افزایش می‌دهد. هم‌زمان، از ایده‌های خلاقانه و نوآورانه این نخبگان نیز در فرآیندهای مرکز استفاده می‌کنیم.

در مجموع، رویادهای ما مانند پارلمان دانشجویی، پارلمان دانش آموزی، رویداد اقدام، رویدادهای نظاره و رویدادهای هم‌رسان بخشی از مجموعه فعالیت‌هایی است که تاکنون بیش از ۱۲۰ تا ۱۳۰ رویداد خلاق و نوآورانه را در بر گرفته است. نتیجه این اقدامات، شکل‌گیری یک زیست‌بوم فعال با حضور حدود سه تا چهار هزار نخبه است که اکنون با مرکز پژوهش‌ها در ارتباط و همکاری هستند. این ظرفیت جدید، یکی از دستاوردهای مهم دوره اخیر مرکز پژوهش‌ها محسوب می‌شود.

علاوه بر این، ما به سمت استفاده از بازی‌های جدی (Serious Games) در حوزه قانون‌گذاری حرکت کرده‌ایم. این بازی‌ها که در قالب رقابت‌ها، رویدادهای هکاتون و شبیه‌سازی‌های تخصصی طراحی می‌شوند، ابزارهای نوینی برای ارتقای کیفیت قانون‌گذاری هستند. تلاش مایین است که همگام با پیشرفت‌های جهانی، مجلس شورای اسلامی را نیز به این فناوری‌ها و ابزارهای نوین مجهز کنیم. در همین راستا، شعاری را دنبال می‌کنیم با عنوان «تحول از مجلس سنتی به مجلس نوین».

همکاری نزدیک مرکز پژوهش‌های مجلس با دولت
نکات بسیار جذاب و مهمی را مطرح کردید. خود شبخشناه رئیس‌جمهور پزشکیان نیز در سخنان خود همواره بر استفاده از نخبگان، دانشگاهیان، کارشناسان و متخصصان در حل مسائل کشور تأکید دارند. ایشان که خود سابقه پنج دوره حضور در مجلس شورای اسلامی را دارند، با دیدگاه‌های تقنینی و نظارتی مجلس به‌خوبی آشنا هستند و اکنون نیز در جایگاه قوه مجریه، بر این رویکرد تأکید ویژه‌ای دارند، ارزیابی شما از میزان همکاری دولت و مجلس در حل مشکلات کشور چیست؟ به‌طور کلی، با توجه به مجموعه شرایط و چالش‌هایی که کشور در یک سال گذشته با آن مواجه بوده، عملکرد دولت را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ این سؤال را از این جهت مطرح می‌کنم که مرکز پژوهش‌ها به‌عنوان نهادی ارزیاب، ارتباط مستمر با دستگاه‌های اجرایی دارد و نقاط قوت و ضعف عملکردها را بررسی می‌کند. رئیس‌جمهور تأکید ویژه‌ای بر استفاده از همکاری نخبگان و دانشگاهیان دارد و ما نیز در مرکز پژوهش‌ها هم‌کاری نزدیکی با دولت در این زمینه‌ها داریم. نمونه مشخص آن جلسه‌ای بود که اخیراً در معاونت راهبردی ریاست‌جمهوری بر گزار شد. در همین راستا، یکی از خروجی‌های مهم اندیشه‌کده‌های حکمرانی و قانون‌گذاری استانی، تدوین نظام مسائل استان‌های سراسر کشور به‌همراه راهکارهای پیشنهادی برای حل آن‌ها بود. ما برای هر استان یک بسته جامع تهیه کردیم و این مجموعه را از طریق رئیس مجلس، تقدیم رئیس‌جمهور کردیم. خود شبخشناه و استقبالی بسیار خوبی از این اقدام داشت و حتی طی دستور کتبی، موضوع را به معاونت راهبردی ارجاع دادند تا هماهنگی‌های لازم انجام شود و استاندار‌ها را از این

اصلی، ناسازگاری سازوکارها با شرایط میدان است. به همین دلیل، توصیه ما به دولت این است که به‌صورت جدی به موضوع تغییر میدان توجه کند.

مرکز پژوهش‌های مجلس در این حوزه نیز ظرفیت‌های طراحی دارد. همان‌طور که در آن جلسه خدمت رئیس‌جمهور عرض شد، ما آمادگی داریم در قالب کنسررسیومی که حدود دو سال پیش راهاندازی شده و مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری، پژوهشگاه قوه قضاییه و دانشگاه عالی دفاع ملی نیز از اعضای آن هستند به دولت کمک کنیم تا میدان مدیریت بحران را طراحی و سازوکارهای آن را پیاده‌سازی کند. در غیر این صورت، ادامه مسیر با فرآیندهای طولانی، جلسات متعدد کم‌اثر و سازوکارهای کند تکنوکراتیک، با شرایط فعلی کشور سازگار نخواهد بود.

ضمن تشکر از حوصله و توضیحات شما، به‌عنوان آخرین سؤال می‌خواهم به برخی مشکلات ساختاری کشور اشاره کنم؛ مسائلی که امروز به بحران تبدیل شده‌اند و گاهی به عملکرد یک دولت خاص نسبت داده می‌شوند، در حالی که ریشه‌های عمیق‌تری دارند. از جمله ناترازی انرژی، بحران آب، آلودگی هوا، قاچاق سوخت و قاچاق کالا. به نظر شما، این مسائل ساختاری چگونه باید دیده و مدیریت شوند؟ مرکز پژوهش‌های مجلس چه نگاهی به این مشکلات دارد؟ چرا امروز به نقطه‌ای رسیده‌ایم که با ابرچالش‌هایی مانند ناترازی انرژی، بحران آب، آلودگی هوا قاچاق مواجه هستیم؟ گاهی این مسائل به عملکرد یک دولت خاص نسبت داده می‌شود و گاهی گفته می‌شود حاصل تصمیمات و مدیریت دهه‌های گذشته است. ارزیابی شما در این زمینه چیست؟

مرکز پژوهش‌های مجلس تمرکز ویژه‌ای بسر ابرچالش‌های حکمرانی کشور دارد. در همین راستا، ما یک کار عمیق و ساختاری انجام داده‌ام و نقشه پویایی‌شناسی ابرچالش‌های حکمرانی ایران را طراحی کرده‌ایم. این نقشه شامل ۳۷ پتفرم ابرچالشی و ۱۶۷ متغیر مؤثر است که روابط علّی و معلولی آن‌ها در قالب یک شبکه بزرگ و پویا ترسیم شده و هم‌اکنون در مرکز پژوهش‌ها موجود است.

این مدل‌ها وارد سامانه‌های شبیه‌سازی سیاسی شده‌اند و امروز این توان را داریم که سیاست‌ها و برنامه‌های مختلف را پیش از اجرا شبیه‌سازی کنیم. در حوزه اقتصاد نیز به‌صورت اختصاصی تر، سامانه‌های شبیه‌سازی راه‌اندازی کرده‌ایم که بیش از ۳ هزار متغیر اقتصاد کلان و شبکه اثرگذاری میان آن‌ها را پوشش می‌دهد. خروجی این سامانه‌ها در یک سال اخیر به‌صورت پیش‌بینی‌ها و برآوردهای اقتصادی در گزارش‌های مرکز منعکس شده است. ما این آمادگی را نیز به دولت اعلام کرده‌ایم که در این حوزه‌ها مشاوره تخصصی ارائه دهیم.

این نقشه‌های پویایی‌شناسی چند پیام برای ما دارد، نخست اینکه ابرچالش‌های کشور، ماهیتی پیچیده، چندبعدی و درهم‌تنیده دارند؛ با ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و حتی زیست‌محیطی. دوران سیاست‌گذاری ساده و خطی به پایان رسیده است. دیگر نمی‌توان هیچ‌یک از این مسائل را به‌صورت تک‌بعدی تحلیل کرد یا برای آن نسخه‌های ساده پیچید. هر یک از این ابرچالش‌ها تنها در قالب یک تحلیل سیستمی و پویا قابل فهم و مدیریت است.

دوم اینکه این ابرچالش‌ها نتیجه سهال‌ها و دهه‌ها تصمیم‌گیری هستند. این مسائل نه محصول عملکرد یک دولت خاص‌اند و نه محدود به یک مقطع زمانی. دولت فعلی در بسیاری از این موارد، میراث‌دار مشکلات انباشته‌شده گذشته است؛ مسائلی که به‌تدریج عمیق‌تر شده‌اند و امروز به نقطه بروز حاد رسیده‌اند. بنابراین این چالش‌ها را باید مسائل ملی دانست که حل آن‌ها نیازمند همکاری دولت، مجلس و همه نهادهای حاکمیتی است.

ویژگی دیگر این ابرچالش‌ها، هم‌انباشستگی و اثرگذاری متقابل آن‌ها بر یکدیگر است. ناترازی انرژی با اقتصاد، محیط زیست و معیشت مردم پیوند دارد؛ بحران آب با کشاورزی، مهاجرت و امنیت غذایی گره خورده است؛ آلودگی هوا با سلامت عمومی و بهره‌وری اقتصادی ارتباط مستقیم دارد. این‌ها مسائلی نیستند که بتوان آن‌ها را به‌صورت مجزا و بخشی حل کرد.

اما نکته بسیار مهمی که لازم است مردم هم از آن آگاه باشند این است که در نظام حکمرانی مدرن، هیچ مسئله‌ای برای همیشه حل نمی‌شود. هر تصمیمی که برای حل یک مسئله گرفته می‌شود، خود می‌تواند پیامدها و چالش‌های جدیدی ایجاد کند. به همین دلیل، علم حکمرانی در دنیا به این جمع‌بندی رسیده که حل مسائل حکمرانی نباید با نگاه پروژه‌ای و مقطعی دیده شود. امروز کشورها به‌جای پروژه‌های موقت، به سمت طراحی زیست‌بوم‌های دائمی حل مسئله حرکت کرده‌اند؛ زیست‌بوم‌هایی که به‌صورت مستمر در حال تحلیل، تصمیم‌سازی، اصلاح مسیر و ارائه راه‌حل‌های جدید هستند. ما نیز باید یاد بگیریم چگونه در دل این ابرچالش‌ها مسیر پیشرفت کشور و بهبود معیشت مردم را پیش ببریم. اگر تصور کنیم می‌توان ساخت‌و‌کار طراحی کرد که مسائل را برای همیشه حل کند، این یک تصور غیر واقع‌بینانه است. در همه کشورها، حکمرانی یعنی مدیریت مستمر چالش‌ها و عبور تدریجی و هوشمندانه از آن‌ها. هدف نهایی این است که مردم نخواهد بود. اگر میدان تغییر نکند، حتی با تغییر مکرر وزرا و مدیران نیز نتیجه مطلوب حاصل نخواهد شد، چرا که مسئله

باید میدان کشور را به میدان مدیریت بحران تغییر داد

بر همین اساس، ما معتقدیم که باید میدان کشور را به میدان مدیریت بحران تغییر داد. در میدان مدیریت بحران، سازوکار تصمیم‌گیری متمرکزتر است، نظام داده‌ها یکپارچه‌تر عمل می‌کند، سرعت عمل اهمیت حیاتی دارد و تمرکز اصلی بر نتایج عینی و ملموس در صحنه اجر است. در چنین میدانی، صرف تولید اسناد، گزارش‌ها، برنامه‌ها و تصویب سند‌های ملی، پاسخ‌گوی مطالبات واقعی مردم نخواهد بود. اگر میدان تغییر نکند، حتی با تغییر مکرر وزرا و مدیران نیز نتیجه مطلوب حاصل نخواهد شد، چرا که مسئله

شنبه ۲۰ دی ۱۴۰۴، ۲۰ رجب ۱۴۴۴، ۱۰ ژانویه ۲۰۲۶، شماره ۴۸۶۷، صفحه ۵

روزنامه صبح منطقه آزاد کیش

خبری – فرهنگی – اجتماعی – اقتصادی

ورزشی – تحلیلی – اطلاع رسانی

جزیره کیش – خیابان فردوسی

ویلاهای مروارید – بلوک ۳

طبقه سوم – واحد ۷۱۵

روزنامه

پرتیراژ ترین و با سابقه ترین روزنامه جزیره کیش